

Schönherr nővérek, 19 köteg.

Tomcsányi Nóra és Tamás.

Vargha Damján, 4; Gabriel Wells.

Zempléni Árpád hagy. 3 láda, 4 doboz; Zsinka Ferenc, 3.

ZSINKA FERENC †.

II.

Levéltári Osztály.

Használat: A II. félévben a Levéltári Osztályban 289 kutató használt 71,620 db iratot, 41 térítvényen pedig kikölcsonöztünk 383 db iratot.

Gyarapodás: A Levéltári Osztály anyaga e félévben vétel útján 58 db, ajándékozás útján 290 db, más osztályból való áttétel útján 51 db, örökletét útján 3456 db, 69 csomag és 15 doboz, hivatalos úton készült felvételből. 22 db, összesen tehát 3877 db, 69 csomag és 15 doboz irattal, illetőleg aprónyomtatvánnyal, könyvvel, fényképpel és pecséttel gyarapodott.

E gyarapodásból 33 db esik a középkori oklevelek, 3522 db, 69 csomag és 15 doboz az újkori iratok, 2 db a címereslevelek, 2 db a címereslevél másolatok, 9 db az 1848/49-es iratok, 26 db a genealógiai táblák, 6 db az iratjegyzékek, 53 db a céhiratok, 125 db a gyászjelentések, 13 db a pecsétek, 11 db a szakkönyvek, 4 db az apró nyomtatványok, végül 71 db a fényképek csoportjára.

Vételre 411'40 pengőt fordítottunk. (Ebből 200'— pengő az 1930. év folyamán fizettetik ki.)

Ajándékaikkal dr. BALOGH Jolán, CZAKÓ Károly, DARNAY Kálmán (Sümeg), ERDŐS Dezső (Szucsány, Szlovenszko), ERNYEY József, GLASER Lajos, HEGEDŰS Lóránt, gróf HUGONNAY Kálmán, gróf KÁROLYI Lászlóné szül. gróf APPONYI Franciska (Fót), a Magyar Nemzeti Múzeum Éremtára, Barone Alessandro Augusto MONTI della Corte (Rigoline di Corte Franca, Brescia), OSTFFY Lajos (Ostfi-Asszonyfa; kétizben), báró PETRICHEVICH-HORVÁTH Emil, POGRÁNYI-NAGY Félix, dr. Sipeki BALÁS Károly, TEMESVÁRY János és dr. TORNIA Gyula (Csákova, Románia) gazdagították a Levéltári Osztályt.

Új örökletétként dr. GÁMÁN Béla a Nagykállóvai és Benczenczi GÁMÁN-család levéltárát, PÉTERFFY Lajos az Ikácsi és Atyai PÉTERFFY-család levéltárát, Domahidi dr. SIPOS Zsigmond a Domahidi SIPOS-család levéltárát, SZENTIVÁNYI Gáborné pedig az Iklódszentiványi SZENTIVÁNYI-család levéltárát helyezte el Osztályunkban.

Korábban letéteményezett családi levéltáraikat a következők egészítették ki: ABAFFY Miklós (kétizben), dr. NYÁRÁDY Mihály (Kék), Pujoni PATAKY Károly, PODHRADSKY Andor (Egerszólát, ötizben), ROSTHY-FORGÁCH Ferenc, gróf SZÉCHÉNYI Viktor, SZILASSY Béla (Losonc, Szlovenszkó; kétizben), SZINYEI-MERSE Jenő, SZIRMAJ József tábornok és vízei TALLIÁN Károly.

Kiegészítette ezenkívül KÖLCSEY Dezső közvetítésével özv. id. ÁBRÁNYI Kornélné szül. Gelei KATONA Klementina a KÖLCSEY-család levéltárát, dr. BERZEVICZY Albert a BERZEVICZY-család berzeviczei ágának iratait, dr. HÓMAN Bálint (harmad-izben) a DARÁNYI-iratokat, végül pedig dr. LUKCSICS Pál a KAPY-család levéltárát.

A gyarapodásból megemlítendőnek tartjuk legelőször azt a jutányos áron megszerzett, 20 darabból álló középkori oklevélsorozatot, mely jórészt a JÁK-nemzetségből eredt SITKEY-családra vonatkozik. Legrégibb, 1238 körüli darabja tatárjárás előtti okleveleink csekély számát gyarapítja. Ezenkívül még két ÁRPÁD-kori darab van a sorozatban: BALDUIN vasvári ispánnak 1244 körüli oklevele és a vasvári káptalan egy, a XIII. század végéről való, szintén év nélküli kiadványa. Hét ANJOU-kori és tíz XV—XVI. századi darabja leginkább királyi, országbírói és hiteleshelyi kiadvány, de van ezek között két, nálunk meglehetősen ritka, közjegyzői oklevél is. Nem kisebb ritkaság ezeknél a somlyóvásárhelyi apáca-konventnek egy 1521. évi kiadványa, ezt szintén vétel útján szereztük meg. Középkori oklevelekben gazdag az újonnan letéteményezett PÉTERFFY-család levéltára is, erről azonban számszerinti adatokat még nem mondhatunk, mivel a letéteményező levéltárának középkori darabjait már régebben dr. KOMÁROMY András ny. orsz. főlevéltárnoknak kölcsönözte ki s tőle azokat csak legújabbán sikerült visszaszereznünk. Egy másik, újonnan letéteményezett levéltárban, a GÁMÁN-családében, 11 db középkori oklevél van, melyek legnagyobbbrészt Krassó-Szörénymegyére vonatkoznak. Közülük az értékesebbeket PESTY Frigyes kiadta *A Szörényi bántóság történeté*-ben. A többi, újonnan letéteményezett és kiegészített családi levéltárak anyagából csak a SZINYEI-MERSE Jenő kiegészítése mutat fel 1 db középkori oklevelet.

Címereslevél-gyűjteményünk 1 db eredetivel és 1 db átirattal s két másolattal gyarapodott. Ezek a következők: 1. III. FERDINÁND királynak Pozsonyban, 1655 május 3-án MATTHÓ István és György, továbbá Soós Mihály, György és János részére kiadott címereslevele. 2. APAFFY Mihály erdélyi fejedelemnek Gyulafehérvárt, 1669 február 18-án Kovásznai

SZÉKELY Miklós számára adományozott címereslevele, mely I. FERENC király 1829 március 20-i átiratában jutott birtokunkba. A két másolat pedig: 1. 1610 január 1. II. MÁTYÁS király címer- és nemességmegegerősítő levele a Vizeki TALLIÁN-család számára. 2. 1669. február 17. Gyulafehérvár. APAFFI Mihály erdélyi fejedelem címereslevele a Várfalvy PATAKY-, FODOR-, FÜLÖP-, TÖVISI- és BARLA-családok számára.

Az újkori anyag gyarapodásából Gelei KATONA Istvánné szül. KÖLCSEY Antónia 1838—39. évi napló-töredéke, anthológiája és levelezése érdemel említést, KÖLCSEY Ferenc kisebb kézirat-töredékével együtt. Kizárólag újkori iratokat tartalmaz a Domahidi SIPOS-család és az Iklód-szentiványi SZENTIVÁNYI-család újonnan letéteményezett levéltára. Gróf SZÉCHÉNYI Viktor pedig a gróf SZÉCHÉNYI Ödön basa, török tábornoknak és a konstantinápolyi tűzoltóság főparancsnokának családjára vonatkozó anyakönyvi kivonatokkal egészítette ki a grófi nemzetség levéltárát.

DARÁNYI Ignác iratait harmadizben gyarapította dr. HÓMAN Bálint a nagy államférfiú gazdasági irataival és levelezésével.

1848/49-es iratgyűjteményünket dr. Aless. Aug. MONTI della Corte (Brescia) MONTI ezredesnek a magyar hadsereghez szóló, 1849 augusztus 20-án kelt felszólításával gazdagította. Hasonlóképpen gyarapította gyűjteményünket ERDŐS Dezső (Szucsány, Szlovénia) 7. nagyrészt KLAPKA György tábornok által kiadott s az olaszországi magyar légióra vonatkozó darabbal. Vétel útján szereztük meg az 1849-ben külföldre emigrált hazafiak névsorát és életrajzi adatait tartalmazó füzetet, mely egykor KOSSUTH Lajos tulajdonában volt.

Céhirataink gyűjteményét ERNYEY József a székesfehérvári kovács-, csiszár-, köteles- és szijgyártó-céhnek 53 db iratával szaporította.

Megemlítendőnek tartjuk a Kézirattárból Osztályunkba áttett 40 db iratot is, mely a gróf BATTHYÁNYI-család XVIII—XIX. századi levelezésének töredéke.

Fényképgyűjteményünk gyarapodásából megemlítjük: II. ENDRE, Horvátország, Dalmácia és Chulmia hercegének a pharai püspökség számára 1198-ban kiadott s a bécsi Staatsarchivból újabban Belgrádba vitt oklevelének fényképét, melyet POGRÁNYI-NAGY Félix szerzett meg számunkra Belgrádból; továbbá MIKLÓS esztergomi érsek 1183. évi, országos levéltári oklevelének fényképmásolatát, melyet hivatalosan készítettünk, azután az Osl-nemzetség 5 drb. legrégebb, XIII. századi oklevelének és az egyik, 1222. évi oklevél nagy függőpecsétjének fényképét, melyekkel a nemzetség egyetlen, még életben levő férfitagja,

OSTFFY Lajos, ajándékozta meg Osztályunkat. Ugyanő másodizben 6 db középkori, köztük 3 db. ÁRPÁD-kori királyi oklevél fényképével is gazdagította gyűjteményünket, a három elsőnek eredetije családja ostffy-asszonyfai levéltárában, a többi három Sopronvármegye levéltárában őriztetik. Hasonló gyarapodása a gyűjteménynek három db magyar lovaspeccséről készült felvétel, melyeket dr. BALOGH Jolántól kaptunk, valamint MIHÁLY oláh vajda 22 db erdélyi vonatkozású oklevelének fényképe, melyet hivatalos úton készítettünk. BÁRÓ PETRICHEVICH-HORVÁTH Emil a kolozsvári Erdélyi Múzeumban letett családi levéltárának 21 db középkori és 7 db XVI. századi iratáról készült felvételével gazdagította gyűjteményünket. E családi levéltár középkori része leginkább a kolozsmegyei SUKI-család iratait tartalmazza s így kaptuk meg a fényképek között ZSIGMOND király 1418-ban Konstancban SUKY János részére kiadott, eddig ismeretlen címereslevelének képét, melyről azt tudtuk megállapítani, hogy címerképét ZSIGMOND király két, ugyanezen évi, Konstancban kiadott, eddig is ismert címereslevelének festője festette.

PODHRADSKZY Andor örökletétül, a család tulajdonjogának fenntartásával, KNESCHKE értékes, kilenc kötetes *Deutsches Adelslexikon*-jával gyarapította szakkönyvtárunkat.

Munkásság: Dr. JAKUBOVICH Emil nemzeti múzeumi főkönyvtárnok, a Levéltári Osztály vezetője, adminisztrálta az Osztályt. Vezette az ideiglenes növendéki naplót, tanulmányozta a vételre felajánlott, ajándékba kapott és letéteményezett anyagot. Feldolgozta a gyarapodások régibb anyagát, segédkezett a lengyel-magyar kiállítás anyagának kiválogatásában. Fogadta és felvilágosította az érdeklődőket és kutatókat. Fogalmazta és diktálta a hivatalos iratokat, leveleket és jelentéseket, ellenőrizte az Osztály tisztviselőinek munkásságát.

Dr. CZOBOR Alfréd beosztott vármegyei főlevéltárnok augusztus havában helyettesítette az Osztály vezetőjét. A tíz év szerzeményeinek kiállításáról visszahozott, úgyszintén a költözködés után még rendezetlenül maradt anyagot átvizsgálta és helyére visszaosztotta. Válogatta, rendezte, majd visszahelyezte a lengyel-magyar kiállítás anyagát s ezzel liquidálta a kiállítást. Feldolgozta a PODHRADSKZY-, ROSTY-FORGÁCH- és ABAFFY-levéltár-kiegészítéseket és kisebb szerzeményeket, rendbeszedte s részben regesztázta az 1929. évi szaporulatot. Átnézte a Nagyréti DARVAS-levéltárt s kiválogatta belőle a nyomtatványi osztálynak és hirlaptárnak átadandó anyagot; hasonlóképpen átválogatta a körülbelül 1600 kötetre rugó, DARVAS Béla-ajándékozta könyvtárat. Folytatta a BORONKAY-család

levéltárának rendezését. Átnézte a Domahidi Sipos-család levéltárát és a KIRÁLY János egyetemi tanár hagyatékában levő okleveleket. Megvizsgálta és átvette a letéteményezett levéltárakat és hivatalos kiküldetésben átvizsgálta a letéteményezni szándékolt vagy vételre felajánlott levéltári anyagot. Kiszolgálta és felvilágosította a kutatókat és érdeklődőket, elintézte a genealógiai és heraldikai kutatásokat és megkereséseket.

TABORSKY Ottó beosztott középiskolai tanár július 15-től 31-ig helyettesítette az Osztály vezetőjét. Folytatta a br. NOPCSA-család levéltárának rendezését és darabonként való regesztázását. Végezte a gépirási munkálatokat, vezette a kölcsönzési naplót, feldolgozott kisebb szerzeményeket, kiszolgálta az érdeklődőket és kutatókat. Július 1-től 15-ig és augusztus 1-től 31-ig szabadságon volt. Szeptember 1-jére visszarendelték a II. kerületi főreáliskolához.

Dr. BORZSÁK István nemzeti múzeumi könyvtárnok szeptember 17-én kezdte meg szolgálatát a Levéltári Osztályban. Az általános helyi tájékozódás és palaeographiai előképzés és gépirás-tanulás mellett feldolgozta a SIDÓ-, BEÖDY- és KUN-család iratait s részben a PÉTERFFY-család levéltárkiegészítését és egyes törzssanyagbeli új szerzeményeket. Végezte a kölcsönzési ügyeket, kutatók kiszolgálását, raktári kereséseket, gépirási munkálatokat és egyéb folyóügyeket.

Dr. ifj. IVÁNYI-GRÜNWARD Béla nemz. múz. I. oszt. segédtsizt szeptember 3-án kezdte szolgálatát Osztályunkban. Átvette és folytatta a br. NOPCSA-család levéltárának rendezését, végezte annak fasciculálását s megkezdte katalógizálását. Feldolgozott a növendéki anyagból több, kisebb, újkori tételt. Segédkezett a lengyel kiállítás anyagának kiválogatásában, visszaosztásában és a DARVAS-könyvtár átválogatásában. Intézett kölcsönzési ügyeket, kutatókat szolgált ki, végezte a gépirási munkálatokat s végzett egyéb folyóügyeket.

Dr. VÁCZY Péter nemz. múz. I. oszt. segédtsizt szeptember 3-án jelentkezett szolgálatátételre, állása elfoglalása után azonban rögtön betegszabadságra ment, melyről november 20-án érkezett vissza s szolgálatát ekkor kezdte meg. Feldolgozta a DARVAS- és SIMONYI-család levéltárának középkori anyagát és egyes, kisebb, törzssanyagbeli tetteleket, vezette az iktatókönyvet és a kutatók kiszolgálásában, továbbá az anyag visszaosztásában segédkezett.

Dr. KOZOCSA Sándor nemz. múz. szakdíjnok megkezdte a SIDÓ-, BEÖDY- és KUN-család iratainak évszámozását, végezte a szakkönyvtár cédulázását, kisebb szerzemények feldolgozását, kölcsönzéseket. Kutatókat

szolgált ki s iratokat osztott vissza. Segédkezett a lengyel kiállítás és a DARVAS-könyvtár anyagának kiválogatásában, végzett gépirási munkálatokat s más folyó ügyeket. Július 1-től 15-ig szabadságon volt és szept. végével visszarendeltetett az Országos Széchényi-Könyvtárba.

JAKUBOVICH EMIL.

III.

Hirlaposztály.

Az Országos Széchényi Könyvtár vezetésének adminisztratív tekintetben három önálló osztályra történt tagolása folytán a Hirlaposztály 1929 június hó 18-án kezdte meg az új keretek között működését. E napon vettem át a Magyar Nemzeti Múzeum Főigazgatójától az osztály vezetésével miniszteri rendelet útján történt megbízásomat. Az osztály tisztviselőinek létszámába egyidejűleg Dr. GORIUPP Alisz alkönyvtárnok és Dr. GÁSPÁR Margit könyvtári segédtsízt nyert beosztást. Július és augusztus hó folyamán, amikor az osztály tisztviselői nyári szabadságidejüket élvezték, a minimálisan csekély létszám mellett a halaszthatatlan napi munkák elvégzése céljából már helyettesről is gondoskodni kellett s ezért augusztus második felében az akkor egyidejűleg távollevő hirlaposztályi tisztviselők pótlására az Orsz. Széchényi Könyvtárból Dr. PARÁDI Lászlóné könyvtártsízt osztatott be szolgálattételre, ki az augusztus hó folyamán a tudományos segédszemélyzet állományából a tudományos tisztviselői státusba előléptetett Dr. GÁSPÁR Margit mellett az osztály folyó és adminisztrációs munkáit végzi. Szept. első felében Dr. GORIUPP Alisz családi gyász eset miatt rendkívüli szabadságon volt távol, majd okt. hótól kezdődőleg tíz havi tanulmányi szabadságra Bécsbe távozott. A Hirlaposztálynak tisztviselői létszáma az adminisztratív különválást megelőző időkben is magasabb volt a mostaninál s ezért az osztály irányítását átvéve, nyomban hangsúlyoznom kellett, hogy ily kevés munkaerővel a legszorosabban vett napi teendőket is csak bajosan láthatjuk el s kérem, hogy legalább valamely fiatal munkaerőnek rendelkezésünkre való bocsátásával történjék némi segítség osztályunk helyzetén. Szept. közepe táján be is osztatott hozzánk Dr. HEVESI András önkéntes gyakornok, de már egy hónap mulva külföldi tanulmányainak folytatására ő is szabadságot nyert és Párizsba utazott. Helyébe új munkaerőt osztályunk mindezeig nem kapott.

Osztályunk e félévi munkavégzése elé súlyos technikai akadályok is gördültek. Alig hogy az őszi beálltával a szabadságról visszatért tiszt-